

Н. П. Новак,

д. ю. н., д. е. н., старший дослідник, провідний науковий співробітник

ПУ "Науково-дослідний інститут публічного права",

начальник Новотроїцької державної податкової інспекції Головного управління

ДПС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9929-1391>

С. В. Коваль,

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів,

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5830-5750>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.30

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЙОГО СКЛАДНИКІВ

N. Novak,

Doctor of Law, Doctor of Economics, Senior Researcher, Leading Researcher at the Research Institute of Public Law, Head of the Novotroitsk State Tax Inspection of the Main Department of the State Tax Service in Kherson Region, the Autonomous Republic of Crimea and Sevastopol

S. Koval,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Accounting and Finance, Kherson State Agrarian and Economic University

IMPROVEMENT OF REGULATORY AND LEGISLATIVE SUPPORT FOR ACCOUNTING OF FINANCIAL RESULTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES ON THE BASIS OF HARMONIZATION OF ITS COMPONENTS

У статті розглянуто важливі питання нормативно-законодавчого забезпечення обліку фінансових результатів аграрних підприємств, у т. ч. визначено можливості його удосконалення. Метою статті було узагальнити основні складники нормативно-законодавчого забезпечення обліку фінансових результатів, виявити його можливі проблеми та розбіжності, обґрунтувати пропозиції щодо розвитку удосконалення. Для її досягнення було використано методи: історичний, монографічний — для виявлення етапів формування нормативно-законодавчого забезпечення та перманентних змін у ньому; системно-структурного аналізу і синтезу — для оцінки структури нормативно-законодавчого забезпечення, його складників та взаємодії між ними і виявлення проблем, які потребують вирішення. Це дозволило запропонувати пропозиції щодо удосконалення нормативно-законодавчого забезпечення обліку фінансових результатів. Вони стосуються уніфікації методики визначення прибутків і збитків; узгодження національних положень з обліку фінансових результатів; узгодження національних і міжнародних стандартів; додаткових вимог до складання фінансової звітності в умовах війни. Матеріали статті можна використати в обліковій діяльності аграрних підприємств; у навчально-освітньому процесі закладів вищої освіти.

The article deals with important issues of regulatory and legislative support for accounting for financial results of agricultural enterprises, including the possibilities for its improvement. The purpose of the article was to summarize the main components of the regulatory and legal framework for accounting for financial results, to identify its possible problems and discrepancies, and to substantiate proposals for development and improvement. To achieve this goal, the author used the following methods: historical, monographic —

to identify the stages of formation of the regulatory framework and permanent changes in it; system-structural analysis and synthesis — to assess the structure of the regulatory framework, its components and interaction between them, and to identify problems that need to be addressed. While business entities choose the directions and amounts of profit (income) use, the state can influence their choice by setting standards, taxes, tax benefits and economic sanctions in accordance with the current legislation. Thus, in order to effectively determine the financial results of agricultural enterprises and correctly account for the use of profits, it is necessary to constantly take into account the current requirements of applicable regulations, standards, norms, laws and their changes. It should be noted that the impact of the war should be taken into account when preparing financial statements. The notes to the financial statements should describe the risks and threats that may lead to negative deviations from the forecasts for the future. First of all, it is about going concern, but also other areas of accounting. In particular, these include accounting estimates; fair value; impairment of assets; estimation of expected credit losses; hedge accounting; impact on contracts; onerous contracts; and other. This made it possible to offer proposals for improving the regulatory and legislative support of financial results accounting. They relate to unification of the methodology for determining profits and losses; harmonization of national regulations on accounting for financial results; harmonization of national and international standards; additional requirements for financial reporting in wartime. The materials of the article can be used in the accounting activities of agricultural enterprises; in the educational process of higher education institutions.

Ключові слова: прибутки, збитки, показники, стандарти, податки, пільги, війна, коригування, ризики, невизначеність.

Key words: profits, losses, indicators, standards, taxes, benefits, war, adjustments, risks, uncertainty.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фінансові результати аграрних підприємств у вигляді прибутків є основним фактом ефективності їх діяльності, продуктивності ресурсокористування та раціональної організації бізнес-процесів і її недоліків у випадку збитків. Наразі, в умовах ринкової моделі господарювання підприємства функціонують заради прибутку, а потім вже й інших цілей. Тому правильний облік та аналіз фінансових результатів, тобто своєчасний, системний, неупереджений і об'єктивний, має важливе значення для стратегії і тактики їх розвитку.

Необхідно зазначити, що з розвитком стандартизації облікової роботи в Україні облік фінансових результатів став значним чиним уніфікованим та прозорим, чітко відповідним певним положенням. Однак все ще існують певні неточності і навіть протиріччя між національними стандартами щодо визначення фінансових результатів, прибутків та збитків; національними й міжнародними стандартами; фінансовим і податковим обліком. Тому всебічне вивчення, узагальнення та удосконалення на цій основі нормативно-законодавчого забезпечення обліку фінансових результатів аграрних підприємств є актуальним, теоретично та практично значимим.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Необхідно зазначити, що проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств були і залишаються предметом досліджень провідних вітчизняних науковців. Серед них слід назвати Ф. Бутинця, В. Жука, М. Коцупатрого, Т. Маренич, М. Огійчука, Н. Ткаченко, В. Сопка, М. Чумаченка. У їх працях висвітлені фунда-

ментальні питання теорії і методології обліку фінансових результатів, обґрунтовані практичні розробки щодо його здійснення.

Окремі аспекти обліку фінансових результатів розглядалися у працях М. Ігнатенка, Л. Мармуль, Н. Новак, О. Пристемського, І. Романюк, О. Сарапіної, С. Скрипник та інших науковців. Вони стосуються автоматизації обліку фінансових результатів; використання міжнародного досвіду та стандартів для його удосконалення; обліку оподаткування прибутків та інших важливих проблем. Проте питання удосконалення нормативно-законодавчого забезпечення обліку фінансових результатів на основі гармонізації облікових стандартів, фінансового та податкового обліку потребують поглиблених розробок.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є виявлення недоліків у нормативно-законодавчому забезпеченні обліку фінансових результатів аграрних підприємств та обґрунтування пропозицій щодо його удосконалення на основі уточнення вимог та правил відповідних стандартів, гармонізації інших його складників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Організація та здійснення обліку фінансових результатів аграрних підприємств, у т.ч. прибутків і збитків, регламентується законами та нормативно-законодавчими актами України. Серед них основоположне значення мають: Закони "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (1999 р.); кодекси: Господарський кодекс України (2002 р.); Кодекс законів про пра-

цю; Земельний кодекс України (2001 р.); Податковий кодекс України (2010). Також це Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 1; 2; 3; 15; 25; 29; 30; 31; Статути аграрних підприємств; Колективні договори; важливі відомчі Інструкції й Методичні рекомендації, Інформаційні листи та роз'яснення [1, 2].

Були внесені зміни до чинних законів щодо фінансових результатів та звітів через війну: Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 19.07.2022 р., №2435-IX [1]. Також було прийнято Закон "Про захист суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" від 03.03.2022 р., №2115-IX. Так, у додаток до названих документів і законів Рада аудиторської палати України написала лист щодо впливу війни росії на фінансову звітність та аудиторські звіти.

У нормативному забезпеченні обліку формування та використання прибутку аграрних підприємств важливу роль відіграє його класифікація. Вона сприяє його аналітичному обліку. Прибуток є також об'єктом розподілу: на першому етапі — між підприємством і державою через податки. На другому етапі здійснюється внутрішньогосподарський розподіл прибутку на збільшення власного капіталу, забезпечення господарської діяльності, виплату дивідендів тощо.

Закон "Про бухгалтерський облік і оподаткування в Україні" встановлює також перелік документів обліково-фінансової звітності щодо розрахунку й обліку фінансових результатів: баланс; звіт про фінансові результати; звіт про власний капітал; примітки до звітів. Малі аграрні підприємства не звітують про власний капітал. Форми фінансової звітності затверджуються Міністерством фінансів України та погоджуються з Державною службою статистики України.

Нормативно-законодавче забезпечення обліку фінансових результатів передбачає особливу увагу не лише до процесів формування прибутку, але і до його розподілу та ефективного використання. Отриманий законним чином прибуток може бути використаний аграрним підприємством для задоволення різноманітних потреб, і ці процеси також потребують нормативно-законодавчого супроводу і контролю [3, с. 265]. З державних позицій основна спрямованість прибутку полягає у можливостях його оподаткування, у формуванні фінансових ресурсів держави та фінансуванні бюджетних видатків. Це досягається за рахунок вилучення частини прибутку в аграрних підприємств і спрямування його в державний бюджет через механізми оподаткування.

По-друге, прибуток виступає джерелом формування фінансових ресурсів власне аграрних підприємств і використовується ними для забезпечення господарської діяльності та розширеного відтворення виробництва. Тому питання розподілу прибутку повинно вирішуватися відповідно до положень Статуту підприємства, Колективного договору, що визначає повноваження органів управління та напрямки використання прибутку [4, с. 5].

З реформуванням бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів відбулися зміни в розподілі та використанні прибутку

вітчизняних аграрних підприємств. Для визначення чистого прибутку аграрних підприємств від загальної суми прибутку виключається лише податок на прибуток. При цьому отримання і сплата штрафів тепер ураховуються при визначенні прибутку від іншої операційної діяльності, що відбувається в процесі формування прибутку. Таким чином, сплата штрафів аграрним підприємством безпосередньо не впливає на обсяг його чистого прибутку, як це було у теорії та практиці адміністративно-командної системи.

Згідно з прийнятими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, в даний час не передбачається формування ряду цільових фондів за рахунок прибутку, як це відбувалося у минулому. Відповідно до нормативів, передбачено використання чистого прибутку для створення резервного капіталу, виплати дивідендів, поповнення статутного капіталу, інших напрямків використання; їх облік та контроль.

Одним із джерел протиріч у нормативно-законодавчому забезпеченні (швидше, у нормативній його частині) обліку фінансових результатів є застосування різних методичних підходів визначення фінансових результатів. Один із підходів базується на веденні обліку з вирахуванням собівартості продукції [5]. Цей метод використовується великими аграрними підприємствами. Інший методичний підхід передбачає визначення фінансових результатів діяльності в цілому. Його застосування є показовим для малих аграрних підприємств.

Наступне джерело протиріч також стосується нормативного забезпечення. Через специфіку виробничої діяльності, а саме використання ресурсів землі і живої природи, аграрні підприємства використовують окрему методику розрахунків фінансових результатів, що враховує вимоги П(С)БО 30 "Біологічні активи". У цьому контексті виникає ряд проблем, основною з яких, на нашу думку, й думку інших авторів є оцінка продукції за "справедливою вартістю". Термін "справедлива вартість" може бути не зовсім точним, і сама оцінка, парадоксально, не завжди є об'єктивною або справедливою.

Таким чином, різні методики визначення фінансових результатів можуть застосовуватися в різних сферах інтересів: інвестори та держава можуть цікавитися показниками, розрахованими згідно з П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" та П(С)БО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"; певні користувачі можуть бути зацікавлені в даних згідно з П(С)БО 30 "Біологічні активи"; податкові органи і держава можуть використовувати дані відповідно до Податкового кодексу щодо оподаткування прибутку. У всіх випадках важливо забезпечити достовірність та своєчасність інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень власниками та керівництвом аграрних підприємств.

Зі вступом у чинність норм Податкового кодексу України від 02.12.2010 року № 2755-VI впровадилися суттєві зміни у порядок оподаткування суб'єктів господарювання податком на прибуток у т.ч. й аграрних підприємств. Основні правила податкового обліку податку на прибуток також були переглянуті. Ці зміни спрямовані на усунення тривалих розбіжностей між нормами Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" та Положеннями (стандартами) бухгал-

терського обліку, зокрема стосовно визнання та оцінки доходів та витрат при обліку податку на прибуток.

Відповідно до визначень Податкового кодексу України, визнання доходів та витрат для цілей обчислення об'єкта оподаткування податком на прибуток здійснюється шляхом використання методу "нарахувань" та порівнянь, визначених у відповідних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Отже, в обох системах — як у фінансовому, так і у податковому обліку — доходи та витрати враховуються в момент їх виникнення, незалежно від того, коли отримано чи сплачено грошові кошти.

При визначенні об'єкту оподаткування податком на прибуток, доходи класифікуються за наступними групами: а) дохід від операційної діяльності, що охоплює дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг та дохід банківських установ; б) інші доходи, які включають доходи у формі дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими зобов'язаннями, доходи від операцій з оренди / лізингу, доходи в іноземній валюті, доходи від торгівлі цінними паперами та деривативами, суми штрафів, неустойки чи пені, а також суми безповоротної фінансової допомоги і безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг).

Дохід від реалізації товару визнається на момент переходу права власності на товар до покупця [6—10]. Дохід від надання послуг та виконання робіт визнається при укладенні акта або іншого відповідного документа, що підтверджує виконання робіт або надання послуг відповідно до чинного законодавства. З метою точного визначення розміру витрат та дати їх виникнення платники податку визначатимуть собівартість товарів (робіт, послуг), включаючи вартість запасів.

Отже, об'єкт оподаткування буде зменшуватися не лише внаслідок витрат на придбання запасів у момент визнання відповідних доходів, але й через інші витрати, які увійдуть до собівартості [11, с. 7428]. Витрати, які формують собівартість товарів (робіт, послуг), визнаються витратами за звітний період, в якому визнано доходи від реалізації вказаних товарів (робіт, послуг).

Інші витрати визнаються витратами за звітний період, в якому вони були здійснені, з урахуванням конкретних особливостей. Наприклад, нараховані податки і збори включаються до витрат у тому звітному періоді, за який проводяться таке нараховання. Таким чином, перехід на метод "нарахувань" та співставлень при визнанні доходів та витрат у податковому обліку дозволяє значно зменшити тимчасові податкові різниці між податковим і бухгалтерським обліком.

У розділі III Податкового кодексу вказано на необхідність гармонізації фінансового та податкового обліку. Згідно з цим розділом, платники податку зобов'язані вести бухгалтерський облік тимчасових та постійних податкових різниць з використанням методики, яку затверджує Міністерство фінансів України. Банки, з свого боку, здійснюють облік зазначених різниць з 2012 року, використовуючи методику, що затверджена Національним банком України.

Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Отже, інформація для складання податкової звітності накопичується в системі бухгалтерського обліку. Звідси

логічний висновок, що податковий облік самостійно не існує. Він є підсистемою бухгалтерського обліку [12, с. 85]. Інформація для складання податкової звітності накопичується в обліку на підставі документів. Для контролю за ефективним веденням податкового обліку, платник податку складає і подає податкову декларацію.

Безумовно, управління бухгалтерським обліком та формування фінансової звітності в Україні регулюється Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996 від 16 липня 1999 року [1]. Відповідно до цього Закону, фінансова звітність представляє собою бухгалтерську звітність, яка містить інформацію про фінансове положення, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Положення статті 6 даного Закону визначають основи бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в Україні.

Мета державного регулювання бухгалтерського обліку та обліково-фінансової звітності в Україні включає в себе два ключові аспекти: 1) забезпечення уніфікації правил проведення бухгалтерського обліку та укладання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують захист інтересів користувачів; 2) постійне удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Організацією цього процесу займається Міністерство фінансів України, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти, регулюючі питання ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності.

У Законі "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" визначені загальні вимоги до складання фінансової звітності підприємств. Згідно з ст. 11 Закону, підприємства зобов'язані укладати фінансову звітність з врахуванням ряду параметрів, таких як підстави для складання, форми звітності, участь відповідальних осіб у підписанні, та порядок проведення цього процесу. Фінансову звітність підписують керівник та бухгалтер підприємства. Фінансова звітність аграрних підприємств, за винятком бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітів.

Суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності в агросфері користуються скороченою фінансовою звітністю, включаючи баланс та звіт про фінансові результати, як встановлено національними положеннями (стандартами). Форми фінансової звітності підприємств (за винятком банків) та правила їх заповнення визначаються Міністерством фінансів України за погодженням з Державною службою статистики України [13].

Стандартом бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати" встановлено, що доходи представляють собою збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу протягом звітного періоду. Збиток виникає, коли сума витрат перевищує суму доходу, який був отриманий за ці витрати. Прибуток виникає, коли сума доходів перевищує пов'язані з ними витрати.

У П(С)БО 3 також визначено основні категоріальні складові фінансових результатів: Прибуток — це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Доходи — це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників). Витрати — це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

П(С)БО 30 "Біологічні активи" та його норми та рекомендації визначають методологічні основи формування інформації про біологічні активи у бухгалтерському обліку, а також про отримані внаслідок їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи та сільськогосподарську продукцію, а також визначають правила розкриття цієї інформації у фінансовій звітності.

Доходи (витрати), отримані в результаті первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції в ході сільськогосподарської діяльності протягом звітного (календарного) року, розраховуються як різниця між вартістю біологічних активів і сільськогосподарської продукції, оцінених відповідно до вимог пунктів 9 і 12 Положення (стандарту) 30, та витратами, пов'язаними з біологічними перетвореннями. Ці доходи (витрати) включаються до загальної суми інших операційних доходів (витрат).

Фінансовий результат за звітний рік від аграрної діяльності розкривається за наступними показниками: дохід (витрати) від первісного визнання отриманої сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів для кожної групи біологічних активів; витрати, пов'язані з біологічними перетвореннями, для кожної групи біологічних активів; фінансовий результат (прибуток, збиток) від первісного визнання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів; фінансовий результат (прибуток, збиток) від реалізації сільськогосподарської продукції та поточних біологічних активів; фінансовий результат (прибуток, збиток) від зміни справедливої вартості біологічних активів [14].

П(С)БО 31 "Фінансові витрати" встановлює методологічні принципи формування інформації про фінансові витрати в бухгалтерському обліку та її розкриття у фінансовій звітності. У випадку прямого залучення коштів для створення кваліфікаційного активу сумою фінансових витрат, які підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу, фактичні фінансові витрати, визнані протягом звітного періоду, вважаються пов'язаними з цим запозиченням. Сума таких фінансових витрат, яка підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу у звітному періоді, не може перевищувати загальної суми фінансових витрат за цей звітний період.

Фінансові витрати представляють собою витрати, пов'язані із виплатою процентів та іншими витратами, які виникають у зв'язку із запозиченнями підприємства. Вони визнаються витратами за той звітний період, в якому вони були нараховані, за винятком випадків, коли облікова політика підприємства передбачає капіталізацію фінансових витрат, пов'язаних із створенням кваліфікаційного активу. Зміни у відображенні доходів, як

ключового елемента фінансового результату, також обгрунтовані змінами в П(С)БО 27 [15—16].

Розглядається можливість обгрунтованого включення довгострокових біологічних активів, що оцінюються за первісною вартістю, до складу необоротних активів, призначених для подальшої реалізації. Це також призведе до зміни назви одного з субрахунків рахунку 74. Щодо розподілу та використання прибутку, стаття 142 "Прибуток (дохід) суб'єкта господарювання" Господарського кодексу України визначає, що порядок використання прибутку суб'єкта господарювання визначається власником або уповноваженим ним органом згідно з законодавством та установчими документами.

ВИСНОВКИ

У той час, як суб'єкти господарювання обирають напрями та обсяги використання прибутку (доходу), держава може впливати на їх вибір шляхом встановлення нормативів, податків, податкових пільг та господарських санкцій у відповідності до чинного законодавства. Таким чином, для ефективного визначення фінансових результатів аграрних підприємств та коректного облікового відображення використання прибутку необхідно постійно враховувати сучасні вимоги чинних положень, стандартів, нормативів, законів та їх зміни.

Необхідно зазначити, що при складанні фінансової звітності потрібно враховувати вплив війни. У примітках до неї необхідно охарактеризувати ризики та загрози, які можуть призвести до негативних відхилень від прогнозів на перспективу. Насамперед, йдеться про безперервність діяльності, але й інших сфер обліку. Зокрема, це бухгалтерські оцінки; справедлива вартість; зменшення корисності активів; оцінка очікуваних кредитних збитків; облік хеджування; вплив на контракти; обтяжливі контракти; інше.

Література:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14> (дата звернення: 28 січня 2024)
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV, зі змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 28 січня 2024)
3. Карпенко Є.А., Карпенко О.В., Мілька А.І. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 410 с.
4. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Ідентифікація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності на селі. Агросвіт. 2019. № 17. С. 3—7.
5. Ігнатенко М. Здійснення автоматизації бухгалтерського обліку аграрних підприємств на засадах впровадження нових програмних продуктів і моделей. Аграрна економіка. 2019. № 42. URL: <https://economicbulletin.com/index.php/journal/article/view/555/580> (дата звернення: 28 січня 2024)
6. Ігнатенко М.М., Сарапіна О.А. Вплив автоматизації обліку та фінансової звітності на безпеку підприємств. Економічний вісник університету. 2018. Вип. (1) 38. С. 47—53.

7. Рожко О., Ткаченко Н., Коваленко Ю. Науково-методичний підхід до бюджетного стратегування за допомогою застосування програмно-цільового методу. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2021. № 2 (33), С. 335—344.

8. Мармуль Л.О., Коваленко І.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності переробних підприємств агропромислового комплексу. *Економіка АПК*. 2008. № 12. С. 62—69.

9. Ігнатенко М. М., Новак Н. П. Нові вимоги нормативно-законодавчого забезпечення обліку, оцінки та оподаткування використання земельних ресурсів. *Економіка та держава*. 2018. № 2. С. 4—6.

10. Коцупатрий М. Удосконалення та підвищення ефективності аудиту податкової звітності в аграрних підприємствах. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 41. С. 15—21.

11. Ihnatenko M., Antoshkin V., Krukovska O., Malysko V., Marmul L. Social Investments as the Highest-Manifestation of Implementation of Social Responsibility of the Companies of Agribusiness. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, vol. 8, Is. 3, 2019. Pp. 7124—7132.

12. Сакун А., Пристемський О. Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection "InterConf+"*. 2023. Vol. 30 (143). Pp. 80—90.

13. Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. № 2. С. 12—24.

14. Скрипник С., Лавров Р., Шепель І. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*, № 52. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2875> (дата звернення: 28 січня 2024).

15. Маренич Т.Г. Документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: аналіз новацій та напрями поліпшення. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 1. С. 76—79.

16. Pakhucha E., Sievidova I., Babko N., Romaniuk I. et al. Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework. *European Journal of Sustainable Development*. 2023, vol. 12, Is. 1, Pp. 180—198.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14> (Accessed 28 Jan 2024).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 28 Jan 2024).

3. Karpenko, Ye.A. Karpenko, O.V. and Mil'ka, A.I. (2021), *Perspektyvy rozvytku bukhgalters'koho obliku, analizu ta audytu v umovakh innovatsijnykh informatsijnykh tekhnolohij* [Prospects for the development of accounting, analysis and audit in the conditions of innovative information technologies], PUET, Poltava, Ukraine.

4. Ihnatenko, M.M. Marmul', L.O. Levaieva, L.Yu. and Romaniuk, I.A. (2019), "Identification of agricultural service cooperatives in a set of forms of organization of rural activities", *Ahrosvit*, vol. 17, pp. 3—7.

5. Ihnatenko, M. (2019), "Implementation of automation of accounting of agricultural enterprises on the basis of introduction of new software products and models", *Ahrarna ekonomika*, vol. 42, available at: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/view/555/580> (Accessed 28 Jan 2024).

6. Ihnatenko, M.M. and Sarapina, O.A. (2018), "Influence of automation of accounting and financial reporting on the security of enterprises", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 38 (1), pp. 47—53.

7. Rozhko, O. Tkachenko, N. and Kovalenko, Yu. (2021), "Scientific and methodological approach to budgetary strategizing through the application of the program-targeted method", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 2 (33), pp. 335—344.

8. Marmul', L.O. and Kovalenko, I.V. (2008), "State regulation of investment activity of processing enterprises of the agro-industrial complex", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 62—69.

9. Ignatenko, M. and Novak, N. (2018), "New requirements of normative and legislative support of accounting, estimation and taxation of the use of land resources", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 4—6.

10. Kotsupatryj, M. (2019), "Improvement and increase of efficiency of tax reporting audit in agricultural enterprises", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 41, pp. 15—21.

11. Ihnatenko, M. Antoshkin, V. Krukovska, O. Malysko, V. and Marmul, L. (2019), "Social Investments as the Highest-Manifestation of Implementation of Social Responsibility of the Companies of Agribusiness", *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, vol. 8, no. 3, pp. 7124—7132.

12. Sakun, A. and Prystems'kyj, O. (2023), "Argumentation of the role of accounting policy as a system-forming tool in the accounting space of entrepreneurship", *Scientific Collection "InterConf+"*, vol. 30 (143), pp. 80—90.

13. Butynets', F.F. and Drabanich, A.V. (2016), "Integrated accounting as a means of enterprise management. Accounting, analysis and audit: problems of theory, methodology, organization", *Bukhhalters'kyj oblik, analiz ta audyt: problemy teorii, metodolohii, orhanizatsii*, vol. 2, pp. 12—24.

14. Skrypnyk, S. Lavrov, R. and Shepel', I. (2023), "Accounting and taxation of small businesses", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 52, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2875> (Accessed 28 Jan 2024).

15. Marenich, T.H. (2017), "Documentary support of records in accounting: analysis of innovations and directions of improvement", *Aktual'ni problemy innovatsijnoi ekonomiky*, vol. 1, pp. 76—79.

16. Pakhucha, E. Sievidova, I. Babko, N. and Romaniuk I. (2023), "Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework", *European Journal of Sustainable Development*, vol. 12, no. 1, pp. 180—198. *Стаття надійшла до редакції 04.02.2024 р.*